

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

HENRI TUISKU

Matalan kynnyksen kohtaamispaikat murrostoilassa

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Tuisku Henri: Matalan kynnyksen kohtaamispaikat murrostilassa
Opinnäytetyö, AMK
Tutkinto-ohjelma: Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Sivumäärä: 49

Tämä opinnäytetyö sisältää tutkimuksen matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkityksestä Satakunnan hyvinvointialueella, painottuen Keski-Satakunnan alueeseen, johon kuuluvat Nakkilan, Harjavallan, Kokemäen, Huittisten ja Euran kunnat. Työ toteutettiin yhdistämällä tilastoja ja teoriaperustaa alueella sijaitsevien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen henkilökunnan haastatteluihin. Koska pääasiallinen tutkimustiedon hankintamenetelmä on haastattelut, tutkimuksen menetelmä on kvalitatiivinen, eli laadullinen menetelmä. Opinnäytetyön tutkimuksessa haluttiin selvittää kunkin kohtaamispaikan asiakasprofiilia yleisellä tasolla, asiakkaiden ja kohtaamisten määrää palvelun aukioloaikana, asiakkaiden palveluohjauksen tarpeista, sekä henkilökunnan omista mielipiteistä koskien työn merkitystä ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen tulevaisuutta ja alan kehittymistä. Opinnäytetyössä haastateltiin sosiaali-alan ammattilaisia, kohtaamispaikkojen asiakkaita ei opinnäytetyön tutkimuksen yhteydessä haastateltu. Haastattelut äänitettiin ja niistä on koostettu oleellinen materiaali, jota opinnäytetyön tilaaja, eli Satakunnan hyvinvointialue voi käyttää hyväkseen.

Tutkimus kohdistuu voimakkaaseen muutos aikaan, jolloin on käynnissä sosiaali- ja terveysalojen uudistus ja sen konkreettinen osa, eli hallinnollinen yhdistäminen. Tämä käy ilmi tutkimuksesta, jossa haastateltavat ilmaisevat huolensa matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuudesta ja huolen siitä, pysyvätkö palvelumuodon asiakkaat muutoksen tahdissa ja sopeutumaan muutokseen, vai tippuvatko he pois palvelumuodon piiristä. Esimerkiksi palveluverkkouudistuksessa on päätetty Harjavallan ja Kokemäen kuntien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen yhdistämisestä ja siirrosta Harjavaltaan, jolloin matalan kynnyksen palvelu Kokemäellä tosiasiallisesti loppuu.

Avainsanat: Osallisuus, merkityksellisyys, matala kynnyks, kohtaamispaikka, palveluohjaus

ABSTRACT

Tuisku Henri: Low-threshold meeting places in transition

Bachelor's thesis

Degree programme: Bachelor of Social services

Number of pages: 49

This thesis includes a study on the importance of low-threshold meeting places in Wellbeing services county of Satakunta and particularly in Middle Satakunta region which includes municipalities of Nakkila, Harjavalta, Kokemäki, Huitinen and Eura. The work was carried out by combining statistics and theory with interviews with staff of low-threshold meeting places in the region. As the main method of data collection is interviews, the research method is qualitative. The aim of the thesis research was to find out the client profile of each meeting place on a general level, the number of clients and encounters during the opening hours of the service, the clients' needs for service guidance, and the staff's own opinions about the importance of the work and the future of low-threshold meeting places and the development of the sector. The thesis interviewed employers of social services, the clients of the meeting places were not interviewed in the context of the thesis research. The interviews were audio-recorded and the essential material has been compiled for use by the commissioner of the thesis, Wellbeing services county of Satakunta.

The research is focused on the period of intense change, when the reform of the social and health sectors and its concrete component, i.e. administrative consolidation, are under way. This is evident from the survey, where interviewees express concerns about the future of low-threshold meeting places and whether clients of the service will keep pace with and adapt to change or drop out of the service. For example, there was decision making that Harjavalta and Kokemäki low threshold services united and they moved to Harjavalta and that meaning practically that low threshold services end in Kokemäki municipality.

Keywords: implication, meaningful, low threshold, meeting place, social service

ALKUSANAT

Haluan kiittää kaikkia opinnäytetyöhöni tavalla tai toisella osallistuneita. Kiitos kaikille haastatteluihin osallistuneille, ne antoivat arvokasta tietoa opinnäytetyötäni varten ja antoivat minulle uusia näkökulmia sosiaalialaan erityisesti matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen toiminnasta eri paikkakunnilla tutkimusalueella ja konkreettisia esimerkkejä Satakunnan hyvinvointialueen palveluverkon muutoksien vaikutuksista sosiaalialan ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakaskuntaan.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	8
2. MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKKOJEN TEORIAPERUSTAA.....	9
2.1 Matalan kynnyksen kohtaamispaikka.....	9
2.2 Ennaltaehkäisevyys.....	11
2.3 Palveluohjaus.....	11
2.4 Osallisuus.....	12
2.5 Merkityksellisyys.....	14
3. LAINSÄÄDÄNTÖ.....	14
3.1 Sosiaalihuoltolaki.....	15
4. TUTKITTAVAT KUNNAT JA MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKAT.....	17
4.1 Nakkila.....	17
4.2 Harjavalta.....	18
4.3 Kokemäki.....	18
4.4 Huittinen.....	19
4.5 Eura.....	20
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUSMENETELMÄ, EETTISET PERIAATTEET JA AINEISTON KÄSITTELY.....	20
5.1 Tutkimuksen toteutusmenetelmä.....	20
5.2 Eettiset periaatteet.....	22
5.3 Aineiston käsittely.....	23
6. TUTKIMUSPROSESSI.....	23
7. TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	25
7.1 Matalan kynnyksen kohtaamispaikan merkitys paikkakunnalla	25
7.2 Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakasprofiili.....	28
7.3 Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuus.....	35
8. YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA.....	38
9. POHDINTA TUTKIMUKSEN TULOKSISTA.....	40
10. EETTINEN POHDINTA.....	41
LÄHTEET.....	45
LIITE 1: TIEDOTE HAASTATELTAVILLE JA ALLEKIRJOITETTAVA SUOSITUMUSLOMAKE.....	46

LIITE 2: TUTKIMUKSEN HAASTATTELUVAIHEESSA KÄYTETYT KYSY- MYKSET.....	48
LIITE 3: MERKITYSSUHDEKAAVIO.....	48

1 JOHDANTO

Matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat nimensä mukaisesti mahdollisimman matalan kynnyksen omaava sosiaalialan palvelumuoto, mihin asiakkaat saavat tulla vapaasti kohtaamispaikan aukiolojen mukaan. Kohtaamispaikassa asiakas voi saada esimerkiksi palveluohjausta, yleistä keskusteluseuraa, osallistua kohtaamispaikan henkilökunnan tai yhteistyökumppaneiden järjestämiin ryhmiin tai yksinkertaisesti vain tulla viettämään aikaansa ja tapamaan muita ihmisiä. Kohtaamispaikkojen merkittävä tehtävä on siis osallistaa usein heikommassa sosioekonomisessa tilanteissa olevia asiakkaita.

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja on Satakunnassa useita, jotka ovat joko julkisen sektorin, eli Satakunnan hyvinvointialueen järjestämää ja rahoittamaa, tai kolmannen sektorin usein Stea-rahoituksella järjestettävä palvelumuoto. Kolmannen sektorin ylläpitämästä kohtaamispaikasta esimerkkinä voidaan mainita Porissa toimiva kohtaamispaikka Lissu Social club, jonne saa tulla päihtyneenä. Tässä opinnäytetyössä kuitenkin tutkimuskohteeksi rajataan tietty osa Satakunnan kohtaamispaikkatoiminnasta.

Koska yhteiskunnan ja julkisen sektorin taloudellinen tilanne on haastava ja hyvinvointialueen päättäjät ja viranhaltijat joutuvat toimimaan vähenevillä resursseilla, myös matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta on murroksessa. On päätetty esimerkiksi Kokemäen ja Harjavallan matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan yhdistämisestä ja uudelleensijoittamisesta Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan alueelle. Tämä väistämättä tulee muuttamaan kohtaamispaikkatoimintaa, erityisesti koskien Kokemäen kaupungin aluetta, koska tällöin kohtaamispaikan saavutettavuus heikkenee verrattuna siihen, kun kohtaamispaikka on sijainnut Kokemäen keskustassa. Tällöin asiakkaiden on turvauduttava joukkoliikenteen varaan tai omaan autoon, mikäli asiakkaiden talous sen sallisi. Toinen kysymys on, onko asiakkaiden

elämäntilanne siinä kunnossa, että pystyvätkö he sopeutumaan muutokseen, vai tippuvatko he palveluista pois.

2 MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKKOJEN TEORIA-PERUSTAA

Matalan kynnyksen kohtaamispaikan teoriaosiossa ja kohtaamispaikkatoiminnan selvityksissä korostuvat usein tietyt sanat, jotka usein ovat inhimillisiä ja joiden mittaaminen esimerkiksi tilastoinnin tai kustannusvaikutuksien suhteen on haastavaa. Tässä kappaleessa pyritään selvittämään näistä merkittävimmät. Kohtaamispaikkatoimintaan liittyvistä termeistä ja niiden keskinäisistä riippuvuuksistaan voidaan myös luoda erityinen merkityssuhdekaavio, joka löytyy tutkimuksen lopusta liitteessä kolme.

2.1 Matalan kynnyksen kohtaamispaikka

Opinnäytetyön keskeinen käsite on matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Tämä käsite sisältää monenlaisia palveluita ja toimintatiloja lapsista ikäihmiin. Se voi olla työtoimintaa, yksinomaista palveluohjausta, kuin myös oleskelutiloja ja -ryhmiä. Termi "matala kynnyks" on tässä opinnäytetyössä suomalaisessa kontekstissa, sillä esimerkiksi englantilaisessa maailmassa vastaava termi "low threshold" tarkoittaa yksinomaan päihderiippuvaisten palveluja. Toisaalta tutkimuksen alussa on syytä muistaa, että Satakunnan hyvinvointialueen järjestämä matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta sijoittuu mielenterveys- ja päihdetyön toimintakenttään.

Tärkeä yhdistävä tekijä näille moninaisille tiloille on se, että palvelun käyttäjän ei välttämättä tarvitse esittää henkilötietojaan tai voi esiintyä jopa nimimerkin

suojassa, näin on myös Satakunnan hyvinvointialueella käytäntö. Tämä oikeus perustuu viime sijassa lakiin (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 3 luku, §24). Matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat usein joko julkisen sektorin tai kolmannen sektorin organisoimia. Kohtaamispaikoissa asiakkaat saavat viettää aikaansa kohtaamispaikan aukioloaikojen puitteissa, osallistua kohtaamispaikan tarjoamiin aktiviteetteihin, esimerkiksi suljettuihin ryhmiin, joita voi järjestää niin kohtaamispaikkojen oma henkilökunta, kuin myös esimerkiksi ulkopuolinen taho, kuten kolmas sektori. Esimerkiksi tutkittavana olevien kohtaamispaikkojen merkittävä yhteistyökumppanina toimii mielenterveystyöhön keskittyvä yhdistys Hyvis Satakunta ry.

Matalan kynnyksen kohtaamispaikan lainsäädäntö perustuu sosiaalihuoltolakiin ja viime kädessä Suomen Perustuslakiin. Tarkempi matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin liittyvä lainsäädäntö selvitetään erillisessä lainsäädäntöön liittyvässä osiossa.

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen haasteina on pidetty esimerkiksi saavutettavuutta, aukioloaikoja, riittämättömiä resursseja ja henkilökunnan jaksamista. Saavutettavuus tarkoittaa esimerkiksi palvelun esteettömyyteen liittyviä asioita, kuten asiakkaiden kulkemaa matkaa kotoa palveluiden piiriin, sekä myös itse kohtaamispaikan esteettömyyttä. Onko matalan kynnyksen kohtaamispaikkaan helppo tulla erilaisilla apuvälineillä asioivat? Myös erilaiset henkiset asiat, kuten asiakkaan omat henkilökohtaiset näkemykset siitä, onko palvelu tarkoitettu itseään varten. Tähän voi liittyä esimerkiksi pelkoa syrjinnästä vammaisuuteen, uskontoon, terveydentilaan tai vastaavaan liittyen. (Invalidiliitto)

Resurssit matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa tarkoittavat kohtaamispaikkojen saamaa rahoitusta, kohtaamispaikkojen henkilökuntaa, kohtaamispaikkojen käyttämiä toimitiloja ja toiminnassa käytettäviä tarvikkeita. Resursseja matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa pidetään haasteena, joten palvelun rahoittaja vaatii palvelulta kustannustehokkuutta ja mahdollisimman suurta vaikuttavuutta. Tutkimuksessa käsiteltävien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen rahoituksesta vastaa sen järjestäjänä toimiva Satakunnan

hyvinvointialue, mutta koska hyvinvointialueella ei ole verotusoikeutta, rahoituksesta päättää viime kädessä Suomen valtio, jonka toimintaa rahoituksessa ohjaa Valtiovarainministeriö. (Valtiovarainministeriö).

2.2 Ennaltaehkäisevyys

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta on toiminnaltaan ennaltaehkäisevää palvelua ja ennaltaehkäisevyydellä matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa perustellaan. Ennaltaehkäisyssä pyritään ehkäisemään käsiteltävänä olevaa asiaa siten, ettei tarvitse ryhtyä asian ratkaisemisessa raskaampiin toimenpiteisiin. Ennaltaehkäisevyys sosiaali- ja terveydenhoitoalalla tarkoittaa palveluita, jotka pyrkivät estämään asiakkaiden elämäntilanteiden muuttuminen vakavammaksi, jolloin asiakas tarvitsee monipuolisempaa palvelua tilanteensa ratkaisemiseen, esimerkiksi sairaanhoitoa. Ennaltaehkäiseviä palveluita ovat esimerkiksi asumisen tukeen, taloudellisen tilanteen arviointiin liittyvät palvelut (Sosiaali- ja terveysministeriö). Myös monet päihde- ja mielenterveystyön palvelut, jonka alle matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat usein hallinnollisesti järjestetty.

2.3 Palveluohjaus

Palveluohjaus tarkoittaa pyrkimystä ohjata asiakas kivuttomasti oikean palvelun äärelle asiakkaan omat tarpeet huomioiden, joten palveluohjaus on luonteeltaan asiakaslähtöistä. (Blommila, Juntunen & Kosunen, 2022 s 23-24) Palveluohjauksessa on myös pyrkimys toimia yhteensovittavana tahona eri

palveluiden välillä, jotta asiakas saadaan ohjattua sujuvasti juuri hänen tarvitsemansa palvelun ääreen. Tässä kohdassa nousee myös usein mainittu termi yhden luukun periaate. Palveluohjausta harjoitetaan sekä julkisen-, yksityisen- ja kolmannen sektorin toiminnan alla. Esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen ja toisaalta erilaisten asumisyksiköiden henkilökunta harjoittaa arkisessa työssään asiakkaiden palveluohjausta.

Palveluohjauksesta voimme ottaa seuraavan esimerkin: Satakunnan hyvinvointialueen asukas saapuu Harjavallan terveysasemalle, terveydenhoitohenkilökunta huomaa asiakkaalla olevan kosolti ongelmia terveyden lisäksi, asiakas kertoo elämäntilanteensa olevan heikko, laskut ovat jääneet maksamatta, taloudellinen tilanne on heikko ja asukas kokee voimakasta yksinäisyyden tunnetta. Tällöin terveydenhoitohenkilökunta osaa ohjata asiakkaan näissä asioissa Harjavallassa toimivaan matalan kynnyksen kohtaamispaikka Haikuun, jonka henkilökunta ottaa tällöin asiakkaan vastaan ja ryhtyy asiakkaan niin halutessa selvittämään asioita, esimerkiksi katsomaan, onko asiakas saanut kaikki yhteiskunnan tuet, johon asiakas on oikeutettu.

2.4 Osallisuus

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnassa pyritään parantamaan asiakkaiden osallisuutta. Osallisuus mielletään monimutkaiseksi kokonaisuudeksi ja se pureutuu vahvasti ihmisen sisään. Osallisuutta on selitetty monella erilaisella tavalla, mutta esimerkiksi sitä on kuvattu neljän olemassaolon ja yhdeksän tarpeen liitoksi. (Max-Neef, 1994, s 30, 32-33) Olemassaolon ja ihmiselon neljä edellytyksiä ovat oleminen, omistaminen, tekeminen ja vuorovaikutus. Yhdeksän tarvetta taas ovat olemassaolo, turva, ymmärtäminen, tunteet, osallistuminen, joutilaisuus, luovuus, identiteetti ja vapaus. Osallisuus voidaan mieltää sekä yksilön, että myös yhteisön osallisuudeksi

Olemassaolon edellytyksistä voidaan luoda eräänlainen kaavio, jossa määritellään olemassaolon edellytykset, ihmisen tarpeet ja esimerkiksi asioita, jotka

yhdistyvät kaaviossa edellytyksien ja tarpeiden kanssa yhteisen sarakkeen alle. Laadittu kaavio voi olla esimerkiksi seuraavanlainen. Taulukko perustuu Manfred Max-Neefin luomaan taulukkoon:

Edellytykset Tarpeet	Oleminen	Omistami- nen	Tekeminen	Vuorovaiku- tus
Olemassaolo	Mielenter-	Ruoka	Työ	Ystävät
Turva	veys			
	Huolenpito	Terveysten-	Auttaminen	Elinympä-
		huolto		ristö
Tunteet	Kunnioitus	Perhe	Jakaminen	Yksityisyys
Ymmärtämi-	Uteliaisuus	Kirjallisuus	Opiskelu	Yliopisto
nen				
Osallistumi-	Huumorin-	Työ	Yhteistyö	Yhdistykset
nen	taju			
Joutilaisuus	Mielikuvitus	Juhlat	Unelmoimi-	Maisema
			nen	
Luovuus	Rohkeus	Taidot	Muotoilu	Työpaja
Identiteetti	Itsetuntemus	Äidinkieli	Itseymmär-	Kotiseutu
			rys	
Vapaus	Itsemäärää-	Tasa-arvo	Valinnanva-	Kaikkialla
	misoikeus		paus	

2.5 Merkityksellisyys

Opinnäytetyön kolmas merkittävä termi on merkityksellisyys. Opinnäytetyössä aihetta käsitellään työn merkityksellisyyden kautta. Koetaanko työ mielekkääksi ja merkitykselliseksi, onko siitä konkreettisia tuloksia. Merkityksellisyttä on tutkittu erilaisten työntekijäryhmien ja ammattien keskuudessa, mutta yhteisiä tekijöitä on runsaasti. Työn merkityksellisyys ja mielekkyys on yleisesti nähty työhyvinvointia ja yleistä elämänlaatua kohottavana tekijänä. (Martikainen & Oikarinen, 2024, s 1-2) Sosiaali- ja terveysalalla korostuu merkityksellisyyden käsitteessä myös mahdollisuus noudattaa omia arvojaan työssä.

Merkityksellisyyttä lähellä oleva käsite on *vaikuttavuus*, joka kuitenkin keskittyy enemmän varsinaiseen ammatilliseen prosessiin ja sen tuloksiin, kuten opinnäytetyössä esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen palveluohjaukseen. Koska vaikuttavuus keskittyy toimintaan, sitä voidaan myös mitata helpommin, kuin merkityksellisyyttä. Sekä merkityksellisyyden, että vaikuttavuuden tehokkuuden arvioinnin, tilastoinnin, sekä taloudellisen merkityksen mittaamista pidetään kuitenkin hyvin haastavana sen inhimillisen lähtökohdan takia. Esimerkiksi se, miten tutkittava palvelu, esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikan, vaikuttaa asiakasryhmään ja yksittäiseen ihmiseen. Tällöin tulee myös sosiaalialan toimijoille haastavaksi perustella tutkittavan palvelun tarpeellisuutta poliittisessa päätöksenteossa, varsinkin silloin kun vastassa on palvelu tai toiminta, josta voidaan helposti luoda taloudellinen vaikuttavuusarvio.

3 LAINSÄÄDÄNTÖ

Matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat viime sijassa lakisäätelistä toimintaa, eli sitä on tarjottava tavalla tai toisella, joko hyvinvointialueen itsensä

toteuttamana tai ostopalveluna. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja säätelevät monet eri lait, jotka esitellään tässä.

Suomen Perustuslaki on Suomen lainsäädännön tukiranka. Kaikkien muiden Suomen lakien on oltava sen kanssa yhteensopivia ja perustuslain hengen mukaisia. Suomen nykyinen perustuslaki on säädetty vuonna 1999. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen suhteen on tärkeää perustuslain kohta, jossa määrätään järjestettävän jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, sen mukaan mitä laeissa muuten säädetään. (Suomen Perustuslaki. 731/1999. luku 3 §9)

3.1 Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki on sosiaalialaa koskeva kattava laki, joka sisältää koko sosiaalialan kenttään kuuluvat toiminnot. Sosiaalialan toiminta pohjautuu tähän lakiin, jota tosin täydentää myös joukko täydentäviä lakeja. Sosiaalihuoltolain nykyinen versio on tullut voimaan vuonna 2014, edellisen version tultua voimaan vuonna 1982. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin viittaavia kohtia Sosiaalihuoltolaissa on useassa eri lain luvuissa ja momenteissa. Nämä kohdat esitellään seuraavassa.

Hyvinvointialueen kuuluu järjestää asukkailleen yhteisösosiaalityötä, mikä edistää asukkaiden hyvinvointia. Palveluntuottajien tulee tehdä myös yhteistyötä muiden sosiaalialan työtä harjoittavien toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi yhteisöjen asukkaat, kunnat, erilaiset järjestöt ja seurakunnat. Tämän lisäksi hyvinvointialueiden ja toisaalta myös kuntien tulee kehittää alueensa väestön olosuhteita siten, että ne vahvistavat mielenterveyttä ja toisaalta myös ehkäisevät mielenterveyden ongelmien synnyn mahdollisuutta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. luku 2. §7a)

Kaikilla hyvinvointialueen asukkailla on lain mukaan oikeus saada neuvontaa ja ohjausta sosiaaliasioissa. Laki erityisesti velvoittaa hyvinvointialueita siten, että tämän oikeuden toteuttamiseksi erityistä huomiota on kiinnitettävä lapsiin, nuoriin ja erityistä tukea tarvitseviin henkilöihin. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta vastaa tähän vaatimukseen asukkaiden oikeuksien toteuttamiseen erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden suhteen, koska lapsille ja nuorilla on omat palvelut ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta on suunnattu täysi-ikäisille. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, luku 2, §6)

Sosiaalihuoltolaissa selvitetään kunkin kyseessä olevan palvelumuodon tarkoitus, asiakaskunta, toimintamuodot ja tavoitteet. Esimerkiksi laissa tavoitteeksi palveluohjauksessa määritellään asiakkaan osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, joka taas vahvistaisi asiakkaan toimintakykyä ja elämänhallintaa.

Sosiaalihuoltolaki myös velvoittaa viranomaisia, joissa laissa mainitaan esimerkiksi poliisit ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, ohjaamaan asiakkaat heidän tarvitsemiensa palveluiden luokse. Tämä ohjausvelvollisuus koskee myös matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaan ohjaamista. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, luku 3, §16)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa myös hyvinvointialuetta järjestämään palveluita päihteitä ongelmallisesti käyttäville asiakkaille, jossa voi esiintyä nimettömänä ja myös päihtyneinä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, luku 3, §24b)

Tutkimuksessa käsiteltävissä kohtaamispaikoissa ei kuitenkaan saa esiintyä päihtyneenä. Lainkohdassa mainittua toimintaa järjestää Satakunnan alueella esimerkiksi Satakunnan Sininauhan ylläpitämä kohtaamispaikka Lissu, hyvinvointialueen tilaamana palveluna. (Satakunnan Sininauha)

4 TUTKITTAVAT KUNNAT JA MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKAT

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen kohteena olevat matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja siihen vertautuvat ryhmät, sekä myös kunnat, missä toiminta toistaiseksi sijaitsee. Kunnat poikkeavat toisistaan merkittävästi esimerkiksi elinkeinoelämän ja taajama-asteen suhteen. Toisaalta kunnilla on kaksi merkittävää yhteistä nimittäjää: kuntien asukasluvut ovat verrattain pieniä, ne vaihtelevat Nakkilan noin 5000 asukkaasta Euran noin 11 000 asukkaaseen, toisaalta myös kuntien suhteellisen läheinen sijainti. Etenkin Nakkilan, Harjavallan ja Kokemäen keskustaajamat sijaitsevat lähellä toisiaan.

Tässä luvussa esitellyt tiedot pohjautuvat Tilastokeskuksen kuntien avainluvut-tilastoon, sen tuoreimpaan vuonna 2023 laadittuihin tietoihin, jossa on kuitenkin myös avainlukuja vuosilta 2021 ja 2022. Nämä tiedot on liitetty liitteeksi opinnäytetyön loppuun.

4.1 Nakkila

Nakkila on tutkittavista kunnista läntisin ja sijaitsee lähimpänä Porin kaupunkia. Kunnan asukasluku on tuoreimmassa laskennassa 31.12.2023 ollut 4966 asukasta. Vuonna 2022 asukasluku on ollut 5072, joten kunnan väestönkasvu on negatiivinen. Kunnan taajama-aste on vuonna 2022 ollut 75% ja elinkeinosen osuus paikkakunnalla on ollut seuraava: Alkutuotanto 5,4%, jalostus 40,3% ja palvelut 53,3%. Työttömyys Nakkilassa on huhtikuussa 2024 Työ- ja elinkeinoministeriön laatiman Työnvälitystilaston mukaan ollut 7,2% työvoimasta, mikä osoittaa työttömyysasteen paikkakunnalla olevan suhteellisen tasainen, sillä työttömyysprosentti Nakkilassa on ollut vuonna 2022 kaikkiaan 7,4%. (Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut 2023)

Nakkilassa sijaitsee matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintana *Aikuisten kulma*, joka on avoinna yhtenä päivänä viikossa, tutkimusajankohtana kyseinen päivä on torstai. Toimintamuotoja ovat palveluohjaus, järjestetyt tapahtumat ja erilaiset ryhmät. Aikuisten kulmaa hoitaa Harjavallan Haikun työntekijät.

4.2 Harjavalta

Harjavalta on elinkeinorakenteeltaan voimakkaasti teollistunut paikkakunta Nakkilan ja Kokemäen vieressä. Asukasluku kaupungissa on ollut 31.12.2023 kaikkiaan 6701 asukasta. Kaupungin väestönkasvu on viime vuosina ollut negatiivista ja kaupungin väkiluku on jatkanut supistumistaan vertailuajankohdan vuoteen 2022 jälkeen, tuolloin kaupungin asukasluku on ollut kaikkiaan 6753. Kaupungin taajama-aste on vertailukunnista kaikkein suurin, kaikkiaan 93,2 % alueen asukkaista asui vuonna 2022 taajamassa. Tuoreimmassa huhtikuussa 2024 laaditussa työnvälitystilastossa Harjavallan työttömyysprosentti on ollut 11,1 %. Työttömyys on Harjavallassa kasvanut, sillä vastaava prosenttiluku vuonna 2022 on ollut 10,3 %. Molemmissa mittauksissa Harjavallan työttömyysaste on vertailukuntien suurin. (Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut 2023)

Harjavallassa toimii opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena oleva matalan kynnyksen kohtaamispaikka *Haiku*, joka tutkimuksen aikana toimii Harjavallan liikekeskuksessa. Satakunnan hyvinvointialue suunnittelee toiminnan siirtämistä Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan tiloihin, jolloin toimintaan yhdistetään myös Kokemäellä toimiva matalan kynnyksen kohtaamispaikka Kumu.

4.3 Kokemäki

Kokemäki sijaitsee Harjavallasta itään ja jossa on mittausajankohtana ollut 6903 asukasta. Tuoreimmissa väestötiedoissa kunnan asukasluku on 6766 asukasta, joten kunnan väkiluvun kehitys on negatiivinen. Nakkilaan ja Harjavaltaan verrattuna Kokemäki on huomattavasti maaseutumaisempi, taajama-aste on vuonna 2022 ollut 59,8 %, mikä on vertailukunnista kaikkein pienin lukema. Työttömyysprosentti Kokemäellä huhtikuussa 2024 edellä mainitun lähteen mukaan ollut 9,3 %, vuonna 2022 työttömyysprosentti oli 9,5%, joten merkittävää vaihtelua vuosien välillä ei ole ollut. (Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut 2023)

Kokemäellä toimii opinnäytetyössä tutkittava matalan kynnyksen kohtaamispaikka *Kumu*, joka Satakunnan hyvinvointialueen suunnitelmissa tullaan yhdistämään Harjavallan Haikun kanssa. Samalla näiden kahden yksikön toiminta tullaan siirtämään Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan tiloihin.

4.4 Huittinen

Huittinen on kaikkiaan 9646 asukkaan kaupunki. Huittinen on tutkittavista kunnista itäisin, alueen rajoittuessa Pirkanmaahan ja Varsinais-Suomeen. Kaupungin asukasluku on vuonna 2022 ollut 9745, joten kaupungin väestönkehitys on ollut negatiivinen. Huittisten taajama-aste on 71,4 %. Elinkeinoltaan alkutuotannon osuus kunnassa on vertailukunnista kaikkein suurin, vuonna 2022 kaikkiaan 9,2%. Työttömyysprosentti Huittisissa vuonna 2024 on ollut 7,5 %. Vuonna 2022 työttömyys on ollut 7,3%, joten työttömyys on ollut suhteellisen tasaista paikkakunnalla. (Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut 2023)

Huittisissa toimii matalan kynnyksen kohtaamispaikka *Kipinä*, joka toimii ennen muuta ryhmätoimintana, joten varsinaisia matalan kynnyksen aukioloaikoja ei Kipinässä ole.

4.5 Eura

Eura on tutkimuksessa olevista paikkakunnista asukasluvultaan suurin, kaikkiaan 11 184 asukasta 31.12.2024. Asukasluku on kuitenkin ollut laskussa, sillä vuonna 2022 asukasluku on ollut 11 276 asukasta. Eura sijaitsee muista vertailukunnista etelämpänä, Säkylän Pyhäjärven rannalla. Eura on myös tutkimuksessa olevista kunnista ainoa, jonka läpi Kokemäenjoki ei virtaa. Kunnan taajama-aste on vuonna 2022 ollut 71,4 %. Paikkakunnan työttömyysaste huhtikuussa 2024 on ollut 6,7 % ja vuonna 2022 sama työttömyysaste on ollut 7,2%, joten työttömyys on vähentynyt paikkakunnalla. (Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut 2023)

Eurassa toimii opinnäytetyön tutkimukseen kuuluva matalan kynnyksen kohtaamispaikka *Pajuranta*. Kuten Huittisissa sijaitseva Kipinä, myös Pajuranta toimii ryhmäpohjaisesti, joten varsinaisia internetsivuilla ilmoitettuja aukioloaikoja ei ole.

5. TUTKIMUSMENETELMÄ, EETTISET PERIAATTEET JA AINEISTON KÄSITTELY

5.1 Tutkimuksen toteutustapa

Tutkimuksen tyyppinä toimii kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen vastakohtana pidetään kvantitatiivista, eli määrällistä tutkimusta. Kvalitatiivisen tutkimuksen peruseriaatteena pidetään sitä, että siinä tutkimuksessa ei keskitytä suuriin määriin ja lukuihin, vaan tutkittavaa asiaa lähestytään ihmisen itsensä kautta, hänen kokemuksensa ja tuntemuksensa

kautta, jolloin päästään syvemmälle tutkittavaan asiaan kiinni. (Hirsjärvi, Sirkka, & Huttunen, 1995, s 31-32).

Kvalitatiivisessa tutkimustyyppissä tyypillinen tutkimustapa on usein haastattelu. Haastattelu toimii myös tässä opinnäytetyössä keskeisenä aineistonhankintakeinona. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluna, tätä haastattelu-tyyppiä kutsutaan myös puolistruktuoiduksi haastatteluksi ja jota pidetään vapaan haastattelun ja lomakehaastattelun välimuotona. (Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, 2001)

Haastattelua varten on suunniteltu tietyt teemat, joiden varaan haastattelu rakennetaan. Teemoja varten laaditaan avustavia kysymyksiä, mutta jotka kuitenkaan ei ole haastattelun aikana määräävässä asemassa.

Haastattelussa päädyttiin yhdessä haastateltavien esihenkilön kanssa tutkimusperiaatteesta, jossa esihenkilö rajataan pois haastateltavien joukosta, vaikka esihenkilö kuitenkin omien töidensä ohessa tekee myös kohtaamispaikkatoimintaa. Tämä periaate oli syytä ottaa heti tutkimuksen alussa käytäntöön, sillä otanta tutkimuksessa on kahdeksan henkilöä, joten esihenkilön mahdolliset mielipiteet voisivat vinouttaa tutkimustuloksia, koska esihenkilöllä on organisaatiossa erilainen positio työnantajan edustajana, kuin kohtaamispaikkatoimintaa kokoaikatyökseen tekevillä henkilökunnan jäsenillä.

Haastattelun runkona oli siis erilaiset aiheeseen liittyvät teemat, joiden pohjalta kysyttiin tarkempia kysymyksiä ja mahdollisia lisäkysymyksiä, joita ei haastattelun suunnitteluvaiheessa ehkä otettu huomioon. Teemoja oli kaikkiaan neljä: Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkitys paikkakunnalla, kohtaamispaikkojen asiakasprofiili yleisellä tasolla, työn merkityksellisyys haastateltavalle, sekä kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuus kullakin paikkakunnalla. Kysymyksiä oli laadittu kuhunkin teemaan neljä kappaletta. Esimerkiksi kohtaamispaikkojen asiakasprofiilin teemassa kysyttiin kysymyksenä seuraava: "Mihin ongelmaan asiakkaat useimmin pyytävät palveluohjausta?". (Liite 2)

Haastattelun apuna tiedon tallentamiseksi käytettiin äänitallennusta, etähaastatteluissa ääniteknisien syitten takia haastattelu lopulta tallennettiin kahdelle

eri laitteelle. Tämä toimintatapa kerrtettiin haastateltaville ennen varsinaisen haastattelun ja äänityksen aloittamista. Kun äänenlaatu haastattelun jälkeen selvisi, ylimääräinen ääninauha suunnitelman mukaan hävitettiin.

5.2 Eettiset periaatteet

Tutkimuksen toteutuksen eettisyys päätettiin huomioida siten, että haastattelun ensisijaiseksi toteutustavaksi päädyttiin valitsemaan internetissä tapahtuva etähaastattelu Teams-sovelluksen avulla. Mikäli etähaastattelu ei haastattelun muodoksi haastateltavalle ollut mieluinen vaihtoehto, oli kuitenkin pystyttävä minimoimaan mahdollisuus kohdata matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakaskuntaa. Samasta syystä tutkimuksessa pyrittiin minimoimaan myös kolmansien osapuolien mahdollisuus kuulla haastattelua. Tämän vuoksi mahdolliset läsnäololliset haastattelut suoritettiin mahdollisuuksien mukaan suljetussa tilassa, esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikan toimistotiloissa, ei itse kohtaamispaikan avoimissa tiloissa. Tutkimuksen peruseriaatteena käytettiin sitä, että siinä ei käytetty asiakkaiden haastatteluja, jolloin heitä ei tarvitse tutkimuksen aikana myöskään kohdata. Näin toimimalla myös poistettiin yksi tutkimuksen kannalta merkittävä eettinen haaste, eli asiakkaiden kohtaaminen haastattelutilanteessa.

Tutkimuksen eettisenä peruseriaatteena käytettiin myös mahdollisimman suurta avoimuutta. Tämän periaatteen toteuttamiseksi haastateltaville selvitettiin tutkimuksen syy, teema, tavoite, tutkimuksen teon peruseriaatteet ja aineistoon ja eettisyyteen liittyvät asiat. Näin taataan myös haastateltaville mahdollisuus valmistautua haastatteluun. Nämä asiat kerrotaan jo kaikille haastateltaville lähetettävässä esittelykirjeessä, joka löytyy opinnäytetyön liitteestä yksi, mutta nämä asiat kerrataan myös ennen varsinaisen haastattelun ja äänityksen aloittamista. Lisäksi haastateltaville kerrotaan, että tutkimuksen ja opinnäytetyön valmistuttua, se tullaan lähettämään kaikille haastateltaville, sekä myös haastateltavien esihenkilölle heidän henkilökohtaisiin

työsähköposteihinsa. Mikäli haastateltava niin haluaa, haastattelun kysymykset lähetetään etukäteen ennen haastatteluja. Haastattelun kysymykset löytyvät opinnäytetyön liitteestä kaksi.

5.3 Aineiston käsittely

Koska haastatteluissa käytettiin apuna äänitystä, oli myös huomioitava äänityksessä syntyvän aineiston asiallinen käsittely ja säilytys.. Haastattelun litterointivaiheessa varmistettiin se, että kolmansilla osapuolilla ei ollut tutkimusprosessissa mahdollisuutta kuulla tutkimuksesta saatavaa äänitettä. Myös litterointivaiheessa saatavaan raakatekstiin sovellettiin edellä mainittua periaatetta aineistokäsittelyyn liittyen, varmistettiin ulkopuolisten pääsemättömyys aineistoon. Myös tutkimuksen työstövaiheessa pyrittiin siihen, ettei sitä ulkopuoliset henkilöt näe aineistoa. Kun tutkimusprosessi tuli päätökseensä ja tutkimus valmistui, aineisto hävitettiin välittömästi.

6 TUTKIMUSPROSESSI

Opinnäytetyön tutkimuksen varsinaisena alkupisteenä voidaan pitää huhtikuuta 2024, jolloin opinnäytetyön tekeminen tuli tosissaan ajankohtaiseksi. Aiheen valinnassa merkittävässä osassa oli opintoihini kuuluvan toisen ammattillisen harjoittelun yhteydessä tapahtunut vierailu Harjavallassa sijaitsevaan kohtaamispaikka Haikuun. Tästä syntyi idea tehdä opinnäytetyö tästä aiheesta. Tässä vaiheessa ei ollut vielä tehty maantieteellistä rajausta tutkittavista kohtaamispaikoista, ainoa rajausta oli se, että tutkimuksen kohteena on

oltava vain Satakunnan hyvinvointialueen suoraan järjestämät kohtaamispaikat.

Esittelin ideani tehdä opinnäytetyöni matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkityksestä sosiaalialalla opinnäytetyötäni ohjaavalle opettajalle, joka näyttikin vihreää valoa ajatukselle. Samaan aikaan olin jo ottanut yhteyttä Satakunnan hyvinvointialueen Aikuisten palveluiden mielenterveys- ja päihdepalveluiden toiminnallisen kuntoutuksen päällikköön ja sovimme tapaamisen, jossa selvitin alustavasti opinnäytetyön ideaa ja sitä, miten aion sen alustavasti toteuttaa. Tapaamisessa näytettiin alustavasti vihreää valoa myös hyvinvointialueen osalta. Samalla esitettiin idea rajata opinnäytetyön tutkimuskohdetta edelleen. Toisaalta yhteistyö opinnäytetyöprosessin aikana olisi helpompaa, kun kaikki tutkimuskohteet olisivat saman esihenkilön vastuualueella ja sitten toisaalta tutkimusalueella ei ole tehty juurikaan tutkimusta aiheesta. Hyväksyin idean ja aiheen muuttamisen tältä osin. Näin syntyi idea keskittyä edellä mainittujen kuntien kohtaamispaikkoihin.

Otin yhteyttä tutkittavana olevien kohtaamispaikkojen esihenkilöön, joka näytti tutkimukselle vihreää valoa. Seuraavaksi käynnistyi prosessi tutkimusluvan saamiseksi ja varsinaisen opinnäytetyön ja siihen liittyvän tutkimuksen käynnistämiseksi. Tätä varten minun oli laadittava opinnäytetyön suunnitelma, jossa esiteltiin aihe, siihen liittyvä teoriaperusta, tutkimuksen tavoitteet, tutkimuksen toimintatavat, eettinen pohja, aikataulu ja vaadittavat resurssit. Tässä vaiheessa alkoi kirkastua opinnäytetyöprosessi monelta eri kannalta siten, mitä en ollut tullut ajatelleeksikaan. Opinnäytetyön suunnitelmaa hiottiin monta kertaa erilaisista kohteista, etenkin opinnäytetyön teoriapohja karttui tässä prosessin kohdassa huomattavasti. Tämä vaihe tuli loppujen lopuksi valmiiksi ohjaavan opettajan näyttäessä opinnäytetyön suunnitelmalle vihreää valoa, jolloin lähetin sen välittömästi tutkimuslupa-anomuksen kanssa hyvinvointialueen opinnäytetöistä vastaavalle henkilölle. Muutamien korjausehdotuksien jälkeen opinnäytetyön suunnitelma hyväksyttiin myös tältä osin ja tutkimuslupa-anomus lähetettiin eteenpäin. Noin kahden viikon päästä tutkimuslupa olikin myönnetty.

Kun tutkimuslupa oli myönnetty, otin uudelleen yhteyttä tutkimuksen kohteena olevien kohtaamispaikkojen esihenkilöön, jonka kanssa sovimme ajankohdan, jolloin tulisin esittelemään opinnäytetyötäni ja tällöin päästäisiin jo sopimaan mahdollisia haastatteluja.

Haastatteluja sovittiin kesän mittaan tasaisesti, osa ennen edellä mainittuja kesälomia, osa niiden jälkeen. Kävi ilmi, että moni halusi tehdä haastattelun kasvokkain, mikä oli opinnäytetyön suunnitelman mukaan toissijainen vaihtoehto etähaastatteluihin verrattuna. Tätä perusteltiin usein heikoilla tietoteknisillä valmiuksilla, sekä sillä, että haastattelu on aidompi ja siitä on myös opinnäytetyön tekijän mahdollista saada paremmin tietoa irti, kuin etähaastattelun avulla.

Syksyn alkuun mennessä haastatteluja on kertynyt useita, mutta moni ei vielä ollut päättänyt osallistumisesta, eikä mahdollisesti ollut vielä lukenut minun lähettämäni sähköpostiviestiä. Tämän vuoksi elokuussa lähetettiin ystävällinen muistutusviesti asiasta. Sen avulla saatiinkin vielä yksi haastattelu lisää. Loppujen lopuksi haastatteluja kertyi kuusi kappaletta.

Haastattelujen kerryttyä litterointityö aloitettiin ja kokonaisuudessaan haastatteluiden litterointi kesti viikon verran, jonka jälkeen materiaalia oli kertynyt yhteensä noin kahdenkymmenen sivun verran, niitä on säilytetty opinnäytetyösuunnitelman mukaan tietokoneella, mille ei ole muilla henkilöillä ollut pääsyä tutkimusprosessin aikana.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset käydään opinnäytetyössä edellä kuvatun teemoittain luokitellun kysymyssarjan avulla ja siihen tukeutuen, joskin tietyissä

haastatteluissa tuli esille myös täydentäviä kysymyksiä tai vastauksesta innoituksensa saaneita täysin uusia kysymyksiä, jotka eivät kysymyksiä laadittaessa tullut suunnitelmassa esiin.

6.2 Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkitys paikkakunnalla

Ensimmäisenä haastattelusarjan teemana on ollut saada tietää haastateltavien oma, ammatilliseen kokemukseensa perustuva henkilökohtainen käsityksensä kohtaamispaikkatoiminnan merkityksestä, sillä kyseisellä paikkakunnalla, missä haastateltava tutkimusajankohtana on työtä tehnyt. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin haastateltavalta matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan merkityksellisyydestä paikkakunnalla. Kaikki vastaajat painottivat toiminnan olevan erittäin tärkeä lisä paikkakunnalle sosiaalialan näkökulmasta ja erityisesti tässä kohtaa korostettiin myös sitä tosiasiaa, että tutkitavan alueen kunnat ovat asukasluvultaan pieniä ja tämä kohtaamispaikkatoiminta ja sen myötä myös sen fyysinen tila voi olla paikkakunnan ainoa tila, jonne asukkaat voivat tulla vapaasti viettämään aikaansa ja saamaan sen lisäksi sosiaaliohjausta.

”No valtava merkitys kohtaamispaikalla Kokemäellä , koska paikkakunnalla ei ole muita toisia tämän kaltaisia paikkoja. Täällä ei toimi muita kohtaamispaikkoja tai päivätoimintaa, kuin tämä yksi ja täällä toimii tällä hetkellä yksi järjestö tässä meidän tilassamme kerran viikossa iltaisin et se on se lisä tähän tämän tyyppiseen toimintaan”

Kohtaamispaikkatoiminnalle varattu tila on kuitenkin tarjonnut myös kolmannen sektorin toimijoille tilan ylläpitää toimintaansa paikkakunnilla. Kolmannen sektorin ja myös esimerkiksi Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakuntien toiminta kuitenkin nähdään ennen muuta julkista sektoria täydentävänä ja enemmän vapaa-aikaan liittyvänä toimintana, kuin julkisen sektorin kohtaamispaikkatoiminta. Vastauksissa korostui myös se, että asiakaskunta ei välttämättä löydä muiden toimijoiden palveluihin, koska niihin on itse hakeuduttava.

”Mun mielestä enemmän ja lähempänä tämmöistä vapaa-aikapuolen toimintaa, kuin tänne miten meille ohjautuu asiakkaat, asiakkaat sitten, mitä kautta, minkälaiset haasteet on, että he eivät samat asiakkaat, kuin murto-osa ohjautu itse toimintaan tultaviin, itse löydettäviin palveluihin.”

Myös haastateltujen itse järjestämät avoimet tai suljetut ryhmät ovat osoittautuneet haasteellisiksi järjestää:

”Kun ihmiset saavat tulla tällaiseen avoimeen toimintaan, niin meillä ei ole niinku, me ollaan yritetty, meillä on ollut tiistaisin semmoista, se ei ole ollut suljettua, mutta se on ollut avointa toiminnallista, niin ne ei oo ollut se juttu harjavaltalaisille et he ovat tykänneet siitä, että he pääsee siihen avoimeen tilaan.”

Toisessa kysymyksessä käsiteltiin kohtaamispaikkatoiminnan lisää paikkakunnan julkisiin palveluihin. Kohtaamispaikkatoiminta nähtiin yleisesti hyvänä ja ennen muuta täydentävänä lisänä muihin julkisiin palveluihin. Toiminnan on myös nähty auttavan muiden tahojen asiakasjonojen purkamisessa, koska myös kohtaamispaikoissa annetaan sosiaaliohjausta. Käytännön työssä tämä on näkynyt esimerkiksi siten, että muut julkiset tahot ovat ohjanneet asiakkaita matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen luokse.

”Sit meiltä saa sosiaaliohjausta ja meillä on tietokone, asiakaspääte et pääsee tekemään hakemuksia et se ei taas kuormita liikaa sosiaalitoimistoa et on tiettyjä asioita, joita me pystytään jakamaan heidän kanssa ja he tietävät sen, et he voivat ohjata tänne asiakkaita, mikä on tosi tärkeätä”

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että ainakin Kokemäellä toimiva Kumu on alun perin perustettukin juuri tästä syystä, eli purkamaan toisten toimijoiden, tässä tapauksessa erikoissairaanhoidon jonoja ja myös vähentämään julkisen sektorin kuluja.

”Joo kyllä. Kumu on perustettu aikoinaan erikoissairaanhoidon kuormittumisen purkamiseen ja myöskin matalakynnyksisyyteen ja kustannustehokkaampaan...jos niin voi sanoa, erikoissairaanhoido on kallista, niin se palvelu on edullisempaa, niin sieltä on alun perin ohjautunut asiakkaat ja sillä tavalla tämä on lähtenyt pyörimään, ollaan saatu purettua sitä erikoissairaanhoidon kuormaa, psykiatrisen hoidon kuormaa ja siihen tarkoitukseen on perustettu”

Kolmannessa teemaan liittyvässä kysymyksessä pyrittiin selvittämään matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen tekemää yhteistyötä yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin yhdistysten kanssa. Jälkimmäisessä korostui etenkin kunkin paikkakunnan seurakuntien kanssa tehtävä yhteistyö, joka nähtiin tärkeäksi myös siksi, koska asiakaskunta on osittain samaa molempien toimijoiden kanssa. Kolmannen sektorin yhdistyksistä korostui etenkin Porin mielenterveysyhdistys Hyvis ry, joka paitsi ylläpitää omaa toimitilaansa Porissa, on myös jalkautunut Satakunnassa pienemmille paikkakunnille ja järjestää omia ryhmiä myös matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen tiloissa. Näin oli myös Harjavallan Haikun ja Kokemäen Kumun laita.

Yksityisen sektorin ja matalan kynnyksen kohtaamispaikan keskinäisessä yhteistyössä korostui erityisesti Harjavallan Haiku, jossa yhteistyötä on useamman eri yksityisen toimijan kanssa. Esimerkiksi paikkakunnalla toimiva R-Kioski lahjoittaa Haikulle esimerkiksi kahvitarvikkeita ja myös kohtaamispaikassa tarjottava ruoka tulee Harjavallassa toimivalta BASF Oy:n omistamalta Harjavallan akkutehtaalta.

7.2 Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakasprofiili

Haastattelun toisessa teemassa syvennyttiin tarkemmin matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan asiakkaisiin, heidän yleiseen profiiliinsa,

asiakkaiden ja kohtaamisten määrään kohtaamispaikkojen aukiolopäivinä ja siihen, mihin erilaisiin tilanteisiin asiakkaat tulevat pyytämään henkilökunnalta apua.

Asiakaskunnaksi kohtaamispaikoille on määritelty työikäinen väestö, joka tässä tapauksessa tarkoittaa noin 18–64 vuotiaita ihmisiä, määrittely ei kuitenkaan ole tiukka, etenkin ikähaitarin yläpäästä. Henkilökunta ei siis tiukasti vahdi tarkasti kävijöiden ikää, mutta tämä on myös esimerkiksi johtanut siihen, että Huittisessa toimivan Kipinän asiakaskunnasta merkittävä osa on itseasiassa määritellyn ikäryhmän ulkopuolella. Mahdolliset kohtaamispaikkoihin tulevat alaikäiset on kuitenkin pyritty nopeasti ohjaamaan ikäryhmälle suunnattujen palveluiden piiriin.

Asiakaskunnassa korostuvat henkilöt, joilla on mielenterveyden haasteita, yksinäisyyden kokemuksia, sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja muita elämänhallinnan ongelmia, jotka voivat estää muiden palveluiden, esimerkiksi työpajatoiminnassa käymisen, kuten myös opintojen tai työssäkäynnin. Esimerkiksi haastattelussa kävi ilmi, että haastateltavan työhön kuuluvan pienryhmän asiakkaiden ohjauksessa merkittävä edistys on ylipäättään se, että asiakas tulee säännöllisesti pienryhmän toimintaan mukaan:

”Ja ihan että pelkästään tähän ryhmään tuleminen voi olla jo niin haastavaa, et sen asian kanssa työskennellään pitkään että ihminen tuntee olonsa tarpeeksi turvalliseksi ryhmässä.”

Asiakaskuntaan on myös haastattelun mukaan tullut muutoksia siten, että päihteitä ongelmallisesti käyttävät ovat löytäneet kohtaamispaikkatoiminnan, näin on etenkin Harjavallan Haikun tapauksessa.

”Sit meillä on lisääntynyt nämä kävijät joilla on aktiivista päihteiden käyttöä tai ovat korvaushoidossa, niin he on lisääntynyt ja uskaltanut tulla myös tänne, et tavallaan niinku, nehän ei ole ennen käynyt, joten tavallaan se on niinkun kans iso plussa.”

Tämä asiakaskunnan profiilin laajeneminen nähdään siis myös positiivisena asiana, mutta se tuo myös haasteita henkilökunnan arkipäivän työhön. Satakunnan hyvinvointialue on määritellyt järjestämänsä kohtaamispaikkatoiminnan päihteettömäksi toiminnaksi, joten mikäli henkilökunta havaitsee päihtyneen asiakkaan, hänet ohjataan kohtaamispaikan ulkopuolelle. Tästä on myös pidetty kiinni, sillä kohtaamispaikassa käy paljon asiakkaita, jotka ovat tarkkoja asiasta ja tulevat matalalla kynnyksellä kertomaan henkilökunnalle, mikäli kohtaavat päihtyneen asiakkaan.

Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut se, että esimerkiksi huumausaineiden vaikutuksen alaisena olevia asiakkaita ei tunnisteta välttämättä niin helposti, kuin alkoholin vaikutuksen alaisena olevia:

”Mutta eihän me tiedetä kuka on sitten vetänyt jotain muuta’, alkoholinhan sä pystyt aika helposti todentamaan haistamalla, mutta sitä toista ainetta sä et välttämättä, ei meillä ole mitään testejä tai tikkuja pistetä suuhun tai pissata purkkiin.”

Toisaalta haastatteluissa kävi myös ilmi, että ongelma päihtyneiden asiakkaiden suhteen ei ole vakava ja päihtyneet asiakkaat ohjautuvat usein itsenäisesti niihin palveluihin, joihin saa tulla myös päihtyneenä. Esimerkkinä mainittiin myös se, että Harjavallasta asti käydään Porissa sijaitsevassa Satakunnan Sininauha ry:n ylläpitämässä kohtaamispaikka Lissussa, johon myös saa tulla päihtyneenä.

Asiakkaiden ja sitä myöten myös kohtaamisten määrä vaihtelee vuodenajan mukaan. Talvella asiakkaita käy lähtökohtaisesti enemmän, kuin kesällä. Lisäksi esimerkiksi vuonna 2024 matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta oli heinäkuussa kokonaan tauolla henkilökunnan lomien vuoksi.

Vaikka vaihtelua päivien ja kuukausien välillä on, niin haastatteluissa arvioitiin yleisesti matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan aukiolopäivinä käyvän keskimäärin 30-40 ihmistä, mitä haastateltavat pitivät merkittävänä määränä

suhteessa paikkakunnan kokoon. Kuitenkin esimerkiksi Harjavallan Haikun kävijämäärissä on havaittu lievää laskua.

Asiakkailla on monia erilaisia syitä tulla mukaan kohtaamispaikkatoimintaan ja myös asiakkaiden haasteet, joihin henkilökunta pyrkii tarjoamaan apuaan, ovat erilaiset. Merkittävä osa henkilökunnan sosiaaliohjausta on tukea kohtaamispaikan asiakkaita erilaisten virallisten hakemusten täyttämässä, etenkin Kellan hakemusten täyttämässä, nämä hakemukset voivat olla asiakaskunnalle haasteellisia tai jopa ylivoimaisia täyttää ilman tukea. Erityisesti pyydetään apua toimeentulotuen, harkinnanvaraisen toimeentulotuen ja asumistuen hakemusten täyttämässä. Myös hakemuksiin liittyvien liitteiden, kuten tiliotteiden hakemisessa asiakkaat ovat tulleet pyytämään tukea. Sosiaaliohjausta varten kohtaamispaikoissa on tarvittava välineistö hakemusten täyttämiseen, kuten tietokone ja tulostin

Asiakkaiden tuen tarve kuitenkin poikkeaa huomattavasti toisistaan. Eräät asiakkaat osaavat kyllä laatia nämä hakemukset itsenäisesti, mutta jotka haluavat kuitenkin tarkistuttaa hakemukset ammattilaisilla, jotta ne ovat varmasti oikein laadittu. Eräät toiset asiakkaat vaativat enemmän tukea, jolloin hakemukset laaditaan yhdessä. On myös asiakkaita, joille hakemusten laatiminen itse on heidän elämäntilanteessaan mahdotonta.

”Joittenkin osalta se voi olla, että minä teen hakemusta hänen puolestaan ja hän on siinä läsnä ja hän tietää, että teemme sitä yhdessä ja hän saa asioita eteenpäin.”

Yksi merkittävä syy tulla kohtaamispaikkatoimintaan mukaan, on yksinäisyys ja sosiaalisten kontaktien puute. Asiakkaat kaipaavat ihmistä, jolle voisi jutella arjen sujumisesta, ongelmista ja elämästä yleisesti. Koska matalan kynnyksen kohtaamispaikassa ei ole niin sanottua asiointipakkoa, eli esimerkiksi sosiaaliohjausta henkilökunnalta ei ole pakko pyytää, moni tulee esimerkiksi Harjavallan Haikuun juomaan kahvia ja juttelemaan niin tuttujen kuin

tuntemattomienkin ihmisten kanssa. Monessa haastattelussa tuli selville, että tämä pieni kahvihetki voi olla asiakkaan päivän tai jopa viikon ainoa sosiaalinen kontakti.

Kohtaamispaikkojen päivittäisessä työssä on myös pyritty osallistamaan asiakkaita erilaisissa askareissa, kuten kahvinkeitossa, pöytien pyyhkimisessä. Joskus myös asiakkaat lähtevät henkilökunnan mukaan hakemaan ylijäämäruokaa lahjoittajilta ja laittavat sen sitten valmiiksi tarjoilua varten. Tästä asiakkaiden osallistamisesta ei kuitenkaan ole oltu yksimielisiä, osa henkilökunnasta on pitänyt sitä huonona ideana oman auktoriteetin kannalta:

”Tämä onkin hauska juttu, sillä me ollaan tästä aika paljon niinku väännetty tästä osallisuudesta, siis tota niin, siis mä tykkään osallistaa asiakkaita tosi paljon mut sitten mulla oli tässä sellaisia työpareja jotka aika pitkälti ajatteli niin, että nää ihmiset saa valtaa kun nää saa tehdä tiettyjä asioita täällä.”

Osa henkilökunnasta kuitenkin haluaa ahkerasti osallistaa asiakkaita, ja osalle heistä on muodostunut pysyvä rooli kohtaamispaikan arjessa. Eräs asiakas on esimerkiksi saanut roolin pysyvänä kahvinkeitäjänä ja osa on kesäisin ollut innokkaasti kastelemassa kohtaamispaikan kukkia.

Kuitenkin osallistamiselle on tietty raja, koska kohtaamispaikassa toimii myös henkilöitä, jotka ovat kuntouttavan työtoiminnan piirissä, jolloin hänelle töiden antaminen on tässä suhteessa ensisijaista. Toisaalta asiakkaan osallistaminen ei välttämättä sovi kaikille kohtaamispaikkojen asiakasryhmille. Esimerkiksi he, joilla on krooninen mielenterveysongelma, edellä mainittujen tehtävien suorittaminen voi olla heille ylivoimaista. Osallistamisessa on siis syytä käyttää ammatillista harkintaa ja myös asiakastuntemusta, joka syntyy ajan kanssa. Myös asiakkaan sen hetkinen mielentila ja kunto määrittelevät osallistamisen tason.

”Joskus se, mitä voidaan vaatia on se, että asiakas tulee käymään puoli tuntia ja se on jo valtava saavutus ja joskus se osallistaminen voi olla sitä, että osallistuu ryhmätoimintaan, siihen mitä tehdään yhdessä.”

Kysyttäessä haastateltavilta oman työnsä merkityksellisyydestä, kaikki vastaajat pitivät itse omaa työtään hyvin merkityksellisenä ja kenties tärkein yksittäinen tekijä merkityksellisyyden kokemukseen on asiakaskunnalta tuleva palaute, joka on useimmiten hyvin suoraa, olkoon annettu palaute sitten positiivista tai negatiivista, on annettu esimerkiksi yksittäisinä palautteina niin suuria kiitoksia avusta toimeentulotukihakemuksen täyttämistä, kuin kitkerää palautetta kahvin mausta. Toinen merkityksellisyyden kokemuksen lähde henkilökunnan arjessa on asiakkaiden luottamuksen syntyminen heitä kohtaan ja se voi olla melko pitkäkin prosessi, etenkin tiettyjen asiakasryhmien kanssa:

”Kyllä että tässä pystyy hyvinkin, koska kun mä tässä sitä sanoinkin et se on hienoa myös, että päihdepuolen ihmiset on myös löytänyt tämän paikan ja sen luottamuksen syntyminen heidän kanssaan ei ole välttämättä tapahdu ihan sormia napsauttamalla.”

Vaikka henkilökunta ei olekaan läsnä asiakkaidensa elämässä kuin sen verran, mitä he kohtaamispaikan toimintaan tai mahdolliseen pienryhmätoimintaan osallistuvat, he usein huomaavat asiakkaiden kunnan muuttumisen parempaan suuntaan, asiakas on saattanut olla siinä tilassa, että ennen kohtaamispaikkaan tuloa tai ryhmätoimintaan mukaan menemistä sosiaaliset tilanteet ovat olleet ylivoimaisia. Vähitellen asiakas on alkanut osallistumaan ryhmiiin ja siitä on tullut asiakkaalle kiintopiste, missä asiakas voi alkaa myös itsenäisesti elämänsä rakentaa. Toisaalta haastateltavat ovat kokeneet työnsä merkityksellisyyden myös siinä, että jos asiakkaan tilassa tuleekin takapakkia, he pystyvät sitä omalla toiminnallaan lievittämään:

”Et välttämättä mä en nää tässä sitä kuntoutumista niinkään kohti ylös, niin että se menisi koko ajan kohti ylös, tiedän kyllä että tällä työllä vältetään myös niitä pahimpia aallonpohjia.”

Haastateltavilla on kuitenkin ollut paikoin ristiriitaisia pohdintoja työnsä merkityksellisyydestä siinä, miten heidän työnantajansa, eli Satakunnan hyvinvointialue, sen ylemmät esihenkilöt ja päättäjät matalan kynnyksen kohtaamispaikan toimintaan todellisuudessa suhtautuvat ja se, otetaanko heidän työtään

tarpeeksi vakavasti osana hyvinvointialueen toimintaa. Esimerkiksi haastateltavilla on ollut huoli siitä, ajetaanko hyvinvointialueen uudelleenorganisoinnissa käytännössä kohtaamispaikkatoimintaa alas.

”Kun ollaan siirrytty tähän hyvinvointialueeseen, et ehkä välillä johto ei ehkä ymmärrä tätä merkityksellisyyttä, johtuen siitä että et koska me ollaan ajamassa niinku alas tätä kohtaamispaikkatoimintaa, niin tota, hyvinvointialueen sisällä, et siinä yritetään ajaa tätä enemmän kolmannelle sektorille, niin siinä kohtaa musta tuntuu et onks se loppupelissä niin merkityksellistä.”

Niin julkisessa keskustelussa, kuin hyvinvointialueen sisäisessä keskustelussa on ollut sellaisia äänenpainoja, että kohtaamistoiminta on pohjimmiltaan vapaa-ajan toimintaa, jonka kuuluisi olla enemmän kolmannen sektorin tuottamaa palvelua, eikä julkisen sektorin palvelu, vaikka pitää muistaa, että toiminta on lakisääteistä, eli toimintaa on järjestettävä hyvinvointialueen alueella. Haastateltavat ovatkin halunneet korostaa kohtaamispaikkojen toiminnan olevan ennalta ehkäisevää toimintaa, toimintaa, jossa he ovat ensimmäisenä huomaamassa asiakkaiden mahdollisesti syntyvät tai jo olemassa olevat ongelmat, olkoon ne ongelmat päihteisiin, talouteen, yksinäisyyteen, nepsyhaasteisiin tai mielenterveysongelmiin liittyviä. Nämä ongelmat myös nivoutuvat yhteen.

Kaikki haastateltavat haluavatkin tässä tuoda hyvinvointialueen päättäjille sitä näkökulmaa, että suurissa taloudellisissa paineissa ennalta ehkäisevä toiminta on huomattavan edullista verrattuna siihen, kun asiakkaiden ongelmat ovat paisuneet siihen pisteeseen, että tarvitaan järeämpiä auttamistoimia, kuten psykiatrista sairaanhoitoa, jonka toteuttaminen tulee huomattavasti kalliimmaksi, kuin ennaltaehkäisevät palvelut. Esimerkkinä voidaan mainita se, että Kokemäen kohtaamispaikka Kumu perustettiin aikoinaan juuri siitä syystä:

”Erikoissairaanhoito on kallista, niin se palvelu on edullisempaa, niin sieltä on alun perin ohjautunut asiakkaat ja sillä tavalla tämä on lähtenyt pyörimään, ollaan saatu purettua sitä erikoissairaanhoidon kuormaa.”

7.3. Kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuus

Haastatteluiden viimeisenä teemana oli kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuus, millaiset tulevaisuudennäkymät ovat alalla ja miten itse kehittäisit toimintaa. Tässä teemassa haastateltujen mielipiteet poikkeavat toisistaan enemmän ja se riippuu myös siitä, missä toimipisteessä haastateltava on työskennellyt. Kaiken kaikkiaan teemaa hallitsi tuleva kohtaamispaikkojen hallinnollinen rakennemuutos, joka on ollut opinnäytetyöprosessin aikana käynnissä. Merkittävin muutos arkeen on Harjavallan Haikun ja Kokemäen Kumun yhdistäminen siten, että toiminta nykyisissä tiloissa muuttaa yhdessä Satakunnan hyvinvointialueen osoittamiin tiloihin Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan alueella. Haastatteluissa ilmeni vahvasti huoli Kokemäen ja sen asiakkaiden vuoksi, koska moni piti selvänä sitä, että muuton jälkeen asiakkaat putoavat toiminnasta pois, vaikka liikkuva tuki Kokemäelle jääkin:

”Aika lohduton on kyllä tulevaisuuden näkymä, erittäin huolissani olen ja tämän kuntoisista asiakkaista ja tämä on kuitenkin sosiaalipalvelua niin todellisuus on se, että minun asiakkaistani kukaan ei tule kulkemaan Harjavaltaan, kenelläkään ei ole autoa tai ajokorttia ja kenelläkään ei ole kolikoita maksamaan julkista liikennettä, elikkä tästä palvelusta he putoavat pois.”

Haastateltavien suurimpana huolenaiheena onkin ne asiakkaat, jotka ovat kaikista eniten tätä palvelua tarvinneet arkielämässä. Kohtaamispaikkojen kävijät, joilla on paremmin elämänhallinta ja taloudellinen tilanne kunnossa, palvelusta putoamista ei pidetä suurena riskinä.

”Harjavaltaan ohjautuvat ne asiakkaat, jotka ovat ohjautuneet Kumuun seuran takia ja asiat ovat muuten kunnossa. Ne joilla on laajoja ongelmia elämässään, ei Harjavaltaan pääse.”

Kuten edellä on mainittukin, haastateltavilla on suuri pelko siitä, että kun asiakkaat tippuvat palvelusta pois ja jäävät tavallaan tyhjän päälle, he ennemmin tai myöhemmin tulevat kuormittamaan terveydenhuoltoa ja sitä myöten erikoissairaanhoidoja, joten tavoitellut säästöt voivat jäädä toteutumatta ja päinvastoin

kustannukset voivatkin kasvaa. Toisaalta kun näitä huolia on esitetty ja pelkoa siitä, mitä tapahtuu Kokemäellä, on vastaukseksi tullut esimerkiksi seuraavaa:

”Asiaahan perustellaan sillä, et kun sanoo näistä omista huolista niin sanotaan, että Kokemäeltä ei lopu palvelut, se vain vaihtaa osoitetta, et me ollaan hyvinvointialueen asukkaita, emme kokemäkeläisiä, että ei Kokemäeltä lakkaa palvelut.”

Ongelma perustella esimerkiksi taloudellisia tai inhimillisiä vaikutuksia, mitä matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta saa aikaan ja mitä tämä edellä mainittu uudistus mahdollisesti saa aikaan, on kuitenkin vaikeasti mitattavissa, ongelma mikä on yleinen ylipäätään sosiaalialalla. Esimerkiksi taloudelliset ja inhimilliset vaikutukset palveluiden vähenemisessä Kokemäellä ei nähdä heti, vaan vasta ajan kanssa. Loppukaneetti tässä kohtaa muutokseen voisi olla tämä:

”Muutamien vuosien päästä voidaankin ymmärtää, että ei olisi kannattanut.”

Toisaalta kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuuteen ja kehittämiseen muutto voi antaa uuden sysäyksen laajempien tilojen ja uusien mahdollisuuksien kautta, toisaalta saavutettavuuden heikkeneminen on myös Harjavallassa nähty haasteeksi:

”On joo ja sitä meidän asiakkaatkin on sit pohtinutkin et nyt ollaan niin tässä Harjavallan ydinkeskustassa liikekeskuksen toimintatila on ollut niin tässä helppossa paikkaa, niin kävijät on miettinyt, et nyt se on siellä sairaalan, Harjavallan sairaalan alueella, et sit on se, et miten he tulee sinne, tuleeksne kävellen, vai tuleeko pyörällä ja nyt on matka pidempi.”

Uudet tilat mahdollistavat kuitenkin joka tapauksessa toiminnan kehittämisen, voidaan luoda monipuolisempaa toimintaa, kuin Harjavallan liikekeskuksen liiketilassa. Esimerkiksi mahdollisuus erilaisille käsityötoiminnoille parantuu, koska Harjavallan sairaalassa on esimerkiksi teknistä työtä varten valmiit tilat.

Paitsi että tapahtuu hallinnollisia ja tiloihin liittyviä muutoksia, myös toiminnassa on tapahtumassa muutoksia siten, että matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnasta siirryttäisiin enemmän ryhmämuotoiseen matalan kynnyksen toimintaan. Toiminta onkin ryhmämuotoista Nakkilassa, Huittisissa ja Eurassa, tähän suuntaan toimintaa ollaan kehittämässä myös Kokemäen ja Harjavallan tapauksissa ja hyvinvointialue on vahvasti tukemassa tätä kehitystä. Henkilökunnan keskuudessa on kuitenkin ilmennyt huoli siitä, tuleeko asiakkaiden ja kohtaamisten määrä tämän vuoksi vähenemään, koska kävijöillä on kynnys liittyä kiinteämpään ryhmään sen sijaan, että toiminta olisi vapaamuotoisempaa yhdessäoloa.

”Mutta tosin me ollaan menossa siihen suuntaan, että meille tulee enemmän sitä toiminnallista, mikä myös mua vähän pelottaa, että kuinka paljon me tullaan menettämään asiakkaita, jotka oikeasti tarvis niitä palveluita,”

Mikäli taloudellinen tilanne hyvinvointialueella olisi kokonaisuudessaan parempi ja toiminnan suurempaan kehittämiseen olisi olemassa isompi rahoitus, haastateltavilla oli useita erilaisia kehitysehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Esimerkkeinä voidaan mainita erilaiset yhdessä tekemiset, kuten ruuanlaiton, leipomisen ja vastaava toiminta. Myös ollaan pohdittu mahdollisuuksia erilaisille asiakkaiden kanssa tehtäville luontoretkeille ja muille virkistystapahtumille. Koska rahoitusta tälle ei ole, haastateltavat haluavat pitää kehittämisen realistisella tasolla ja katsovat alan tulevaisuuteen siten, että se tulevaisuus tulee myös oman toiminnan kautta. Suuri muutos tulee siitä, kun Kumun ja Haikun työyhteisöt muodostuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Tässä muutoksessa ja asiakkaiden tukemisessa henkilökunnalla on suuri rooli:

”Mä toivon, että yhteistyö heidän kanssaan lähtisi hyvin liikkeelle, mut siinäkin aika näyttää ja varmasti siinäkin on meistä ohjaajista kiinni, miten se lähtee siellä sujumaan.”

8. YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA

Haastattelun tutkimuksen tuloksissa on selvästi havaittavissa monia samankaltaisia seikkoja, huolimatta siitä, missä toimipisteessä haastateltu on työskennellyt haastattelun ajankohtana, etenkin käytännön työssä on useita hyvin samankaltaisia vastauksia, myös asiakaskunta on useimmiten samanlaista, joskin toimipisteiden välillä on erojakin. Sen sijaan usko matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuuteen, sen kehittymiseen ja omaan mahdollisuuteen olla siinä kehityksessä mukana, tuli haastattelussa toisistaan poikkeavia kantoja. Tässä erottavana tekijänä onkin ollut haastatteluajankohdasta toimineen haastatellun työpaikan sijainti.

Erittäin tärkeänä huomiona tutkimuksen tuloksissa on se, että se sijoittuu erittäin merkittävään ajankohtaan, kun Sosiaali- ja terveysalan uudistuksessa syntyneet hyvinvointialueet ovat kehittämässä palveluja erilaisiin suuntiin ja erilaisin keinoin. On syytä huomata merkittävä kehityskulku siinä, että matalan kynnyksen kohtaamispaikka terminä on sikäli vanhentunut, että Satakunnan hyvinvointialue painottaa vastaisuudessa varsinaisen matalan kynnyksen kohtaamispaikan sijaan erilaista ryhmätoimintaa, joko suljettua tai avointa ryhmätoimintaa tutkimuksen paikkakunnilla.

Tähän liittyy myös merkittävänä osana myös tutkimuksessa olevien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen yhdistäminen toisiinsa, joiden vuoksi varsinaisen kohtaamispaikkatoiminta kyseessä olevilla paikkakunnilla käytännössä loppuu. Esimerkiksi Harjavallan Haikun ja Kokemäen Kumun yhdistyminen tarkoittaa sitä, että nykyisistä kohtaamispaikan toimintatiloista tullaan yhdistymisen aikana luopumaan ja yhdistynyt toiminta siirretään kokonaisuudessaan Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan alueelle. Toisaalta edellä mainittu ryhmätoiminta ja jalkautuva työ tulevat säilymään myös kohtaamispaikkansa menettävän Kokemäen alueella ja edellä mainittuja ryhmiä on myös laajennettu esimerkiksi Euran ja Nakkilan alueille.

Haastatteluista sai yhtenäisen kuvan esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakaskunnasta, asiakkaina käy ihmisiä, joilla voi olla erinäisiä ongelmia elämässään, esimerkiksi mielenterveysongelmia, päihteiden ongelmakäyttöä, taloudellisia haasteita ja myös yksinäisyyttä. Näille ihmisille matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat se ovi, jonka he saavat auki, kun muut palvelut ovat heiltä kiinni erinäisistä syistä, joko liian korkeakynnyksisyyden tai muiden syiden vuoksi. Monella tutkimuksen haastatellun asiakkaille jopa matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen kynnys on saattanut aluksi olla liian korkea. Kuvaavaa on myös se, että haastateltujen vuoksi esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikan siirtäminen kahdella kilometrillä Harjavallan liikeskuksesta sairaalan alueella saattaa korottaa kynnystä liikaa. Kokemäen kohtaamispaikan asiakkaille kynnys korottuu sitäkin enemmän. Tällöin on syytä todeta, että palveluiden saatavuus tulee heikkenemään.

Mikäli matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkitystä voi arvioida taloudellisesti, pitää ottaa huomioon mahdollinen vaihtoehto. Haastatteluista tuli selväksi se syvä huoli niistä asiakkaista, jotka tulevan palveluverkkouudistuksen vuoksi tulevat mitä todennäköisimmin putoamaan palvelusta pois. Tämä pitkällä aikavälillä kuormittanee erikoissairaanhoidoa, jonka kuormituksen vuoksi matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja on alun perin perustettu. Niitä on perustettu siis ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulmasta, jotta ei niin paljon erikoissairaanhoidoa tarvitsisi käyttää, joka myös kävisi taloudellisesti kalliimmaksi. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa onkin hyvä perustella poliittisille päättäjille vertailukohtien avulla. Mitä matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminta maksaa yhtä asiakasta kohden, jota taas verrataan siihen, mitä esimerkiksi psykiatrinen sairaanhoito maksaa asiakasta kohden.

9. POHDINTA TUTKIMUKSEN TULOKSISTA

Olin jo tutkimuksen varhaisessa vaiheessa tietoinen siitä, että ajankohta tehdä tämä tutkimus on eräänlainen murrosvaihe. Olihan sote-uudistus ja sen myötä lukuisten kuntien erilaisten palveluiden sopeuttaminen yhden maakunnan palvelutuotannoksi ollut käynnissä oikeastaan koko sosiaalialan opintojeni aikana. Nyt tutkimusta tehdessäni uudistus alkoi kuitenkin näyttämään yhä enemmän konkretialta siinä mielessä, että tutkimuksen aikana kaksi erilaista matalan kynnyksen kohtaamispaikkaa yhdistyivät ja muuttivat uusiin tiloihin, mikä toisaalta tarkoitti sitä, että toiselta kunnalta, eli tässä tapauksessa Kokemäeltä palvelut tulevat vähenemään huomattavasti.

Ymmärrän oikein hyvin työntekijöiden huolen siitä, että tämän yhdistymisen vuoksi monia tämänhetkisen toiminnan asiakkaita tulee putoamaan erinäisten syiden vuoksi, taloudellinen tilanne ei ole ehkä riittävä osallistumaan palveluihin ja voi myös olla, että henkinen tila asiakkaalla on ollut sellainen, että jo nykyiseen toimintaan osallistuminen on voinut olla asiakkaan tila huomioiden iso saavutus.

Poliittisten päättäjien puheissa viitataan usein ennaltaehkäisevien palveluiden tärkeyteen, mutta mietin, että ainakin tämän tutkimuksen valossa tämä puhe on ristiriidassa käytännön toiminnan kanssa, koska tässä palveluverkkouudituksessa on kuitenkin pohjimmiltaan kyse taloudellisista säästöistä. Eli tosiasias-
assa panostuksien sijaan leikataan ennaltaehkäisevästä toiminnasta. Uskon henkilökunnan pohdintaan siitä, että ennaltaehkäisevien palveluiden heikentäminen tulee varmasti pidemmällä aikavälillä tuomaan palveluita erikoissairaanhoidon, kuten esimerkiksi psykiatrisen sairaanhoidon suuntaan.

Toisaalta ymmärrän myös erään haastateltavani positiivista mielentilaa edellä mainittua yhdistymistä kohtaan. Onhan se aina uusi alkua ja ammatillinen haaste. Uudet tilat mahdollistavat uusien toimintojen, kuten käsityöryhmien ylläpidon ja mikäli asiakkaat löytävät hyvin kohtaamispaikan uudet tilat, se voi hyvin tuoda päivittäiseen toimintaan erilaisia ulottuvuuksia, joita ei vanhoissa tiloissa pystytty toteuttamaan.

10.EETTINEN POHDINTA

Jo opinnäytetyöprosessin aloituksen aikana aihevalinnan jälkeen jouduin tekemään eettisiä valintoja esimerkiksi haastateltavien valinnan suhteen. Silloin tein merkittävän päätöksen siitä, että matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen asiakaskunta rajataan kokonaisuudessaan pois opinnäytetyöstä. Tämä tapahtui paitsi siten, että kohtaamispaikkojen asiakkaat rajataan täysin pois haastateltavien joukosta, mutta myös siten, että kohtaamiset asiakkaiden kanssa minimoidaan, jolloin sulkeutui myös havainnoinnin mahdollisuus opinnäytetyössä. Kuitenkin tässä kohtaa tämä rajaus poisti opinnäytetyön prosessissa ison määrän eettisiä haasteita.

Tutkimuksen edetessä kuitenkin käytännöksi muodostui läsnäololliset haastattelut, jotka oli asetettu suunnitelmassa toissijaiseksi haastattelutavaksi nimenomaan eettisistä syistä, jolloin olisi riski asiakkaiden kohtaamiseen. Tätä haastateltavat perustelivat tietoteknisillä syillä ja sillä, että läsnäolollista haastattelutapaa pidettiin etähaastattelua luontevampana tapana toteuttaa haastattelu. Enemmistö haastatteluista olikin loppujen lopuksi kasvokkain tapahtuneita kohtaamisia.

Eettinen riski asiakkaiden kohtaamiseen ei kuitenkaan toteutunut siitä syystä, että haastateltavilla oli mahdollisuus kohdata minut ja antaa haastattelu matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen aukioloaikojen ulkopuolella, joten eettisiä ongelmia ei tästä suunnitelman poikkeamisesta käytännön tasolla kuitenkaan muodostunut. Esimerkiksi eräs haastattelu annettiin ajankohtana, jolloin kohtaamispaikka oli vielä kesätauolla. Myös riski mahdollisten kolmansien osapuolien kohtaamiseen haastattelun aikana ei toteutunut ja mahdollisiin kohtaamisiin varauduttiin suunnitelman mukaan toteuttamalla haastattelu suljetussa tilassa. Tästä toimintatavasta oli suuri yhteisymmärrys haastateltavien ja tutkimuksen toteuttajan kanssa.

Aineiston käsittelyyn liittyvät eettiset haasteet suoritettiin suunnitelmien mukaan, eikä esimerkiksi kolmansilla osapuolilla ollut tutkimuksen aikana pääsyä

aineistoon, oli aineisto sitten äänitys tai siitä saatu litteroitu aineisto. Aineiston litterointivaiheessa työskentelypaikkana toimi äänieristetty tila, jolloin äänitteen kuuleminen ei ollut mahdollista muille, tekstin analyysissä puolestaan pyrin työskentelemään siten, että satunnaiset henkilöt eivät pysty tekstimateriaalia näkemään. Litterointityön valmistuttua ja tekstien tultua tallennetuksi, hävitettiin äänitteet. Haastattelusta saatu materiaali hävitetään tutkimuksen valmistuttua ja sen tultua hyväksytyksi.

Tutkimuksen tuloksien analysoinnissa nousi esiin eettinen kysymys, jota ei opinnäytetyön suunnitelmassa tai työn muissa vaiheissa ei tullut vielä ilmi. Tämä eettinen kysymys oli tulosten näyttäminen. Koska haastattelut annettiin nimettöminä, on myös tärkeää myös pyrkiä tutkimuksessa siihen, että tuloksien esittelyssä tämä nimettömyys pysyy. Koska tutkimuksen otanta on pie-nehkö, tilastoja, kaavioita ja vastaavia tuloksien ilmentämismuotoja ei ollut mahdollista käyttää. Siksi tutkimuksessa lopulta päädyttiin tyyliin, jota opinnäytetyössä lopulta käytettiin.

LÄHTEET

Blommila, K., Juntunen, M. & Kosunen, S. (2022) Puheenvuoroja palveluohjauksesta. Suomen palveluohjausyhdistys SPO ry

Hirsjärvi, S & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus

Hirsjärvi, S & Huttunen, J. (1999). Johdatus kasvatustieteisiin. WSOY

Invalidiliitto. Haettu 20.10.2024 osoitteesta <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/tietoa-esteettomyydesta-ja-saavutettavuudesta/saavutettavuus>

Isola, A.M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtanen, S., Keto-Tokoi, A. (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL [Microsoft Word - Mita-osallisuus-on-osallisuuden-viitekehysta-rakentamassa_10.10.doc \(julkari.fi\)](#)

Karjala, P., Kivipelto, M., Liukko, E., Muurinen, H (2021) Osallisuutta ja toimintakykyä vahvistava aikuissosiaalityö – opas ammattilaisille. THL https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142555/URN_ISBN_978-952-343-648-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Martikainen, S-J & Oikarinen, T. (2024) Työn merkityksellisyys kumpuaa sen sosiaalisesta arvosta- Uutta kotimaista tutkimustietoa hoiva- ja opetusaloilta. Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Max-Neef, M. (1991). Human Scale Development. The Apex Press

Porin Mielenterveysyhdistys Hyvis ry. Haettu 22.10.2024 osoitteesta <https://porinhyvis.fi/>

Satakunnan hyvinvointialue. Haettu 22.10.2024 osoitteesta <https://satakunnanhyvinvointialue.fi/palvelut/paihde-ja-mielenterveys/toiminnallisen-kuntoutuksen-palvelut/aikuisten-kulma-haiku/>

Satakunnan Sininauha ry. Haettu 22.10.2024 osoitteesta <https://www.porinsininauha.fi/lissu/>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Haettu 21.11.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Haettu 20.10.2024 osoitteesta <https://stm.fi/sosiaalipalvelut>

Suomen Perustuslaki 731/1999. Haettu 21.11.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suomen Tilastokeskus: Kuntien avainluvut, Vuoden 2023 aluejako <https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2023&active1=SSS>

Työ- ja elinkeinoministeriö. Haettu 22.10.2024 osoitteesta <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ely=14>

Valtiovarainministeriö. Haettu 23.10.2024 osoitteesta <https://vm.fi/-/niukat-resurssit-ja-kasvava-palvelutarve-vahemmalla-enemman.-mutta-enemman-mita->

Valtiovarainministeriö. Haettu 23.10.2024 osoitteesta <https://vm.fi/hyvinvointialueiden-rahoitus>

LIITE 1: TIEDOTE HAASTATELTAVILLE JA ALLEKIRJOITETTAVA SUOSTUMUSLOMAKE

Hei!

Olen Henri Tuisku, kolmannen vuoden sosiaalialan opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Loppusuoralla siis ollaan ja opinnäytetyö on muuttunut ajankohtaiseksi. Kiitos jo etukäteen siitä, että sinä olet osoittanut kiinnostusta opinnäytetyötäni kohtaan.

Opinnäytetyöni nimi on Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkitys sosiaalialalla. Tutkimuksessani pyrin saamaan tietoa Keski-Satakunnan alueen matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen ja niihin rinnastettavien ryhmien toiminnasta ja merkityksellisyydestä kullakin paikkakunnalla henkilökunnan näkökulmasta. Aiheeni on siis hyvin paikallinen ja onnistuessani opinnäytetyö tuottaa tietoa hyvin paikalliseen käyttöön.

Opinnäytetyöni tutkimusmetodina toimii laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus, johon sisältyy henkilökunnan haastattelu, johon nyt pyydän suostumustanne. Haastattelu on muodoltaan teemahaastattelu, jossa käsitellään aihetta tiettyjen teemojen ympärillä, joiden pohjalta haastattelu rakentuu. Tarvittaessa toki lähetän kysymykset sinulle, jotta voit valmistautua haastatteluun. Haastattelussa kerättävän tiedon tulisi olla vapaasti julkaistavaa, yleistä tietoa aiheesta. Tämän pohjalle myös rakennan kysymykseni. Haastattelussa kunnioitetaan yksityisyydensuojan ja salassapitovelvollisuuden sääntöjä. Asiakkaita en opinnäytetyössä haastattele ja kohtaamiset heidän kanssaan minimoidaan heidän yksityisyyttään kunnioittaen. Haastattelu voidaan toteuttaa etäyhteydellä tai paikan päällä, kumpi vain sopii sinulle paremmin.

Haastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan. Tästä saatu aineisto säilytetään siten, että vain minulla on pääsy materiaaliin opinnäytetyön tutkimusprosessin aikana. Opinnäytetyöni tultua valmiiksi sekä nauhoite, että litteroitu tiedosto hävitetään. Opinnäytetyön valmistuttua ja sen tultua hyväksytyä Theseukseen, otan sinuun luonnollisesti yhteyttä uudelleen, jotta pääset katsomaan opinnäytetyöni tuloksia. Olethan minuun yhteydessä, mikäli opinnäytetyöni aihe tai teemat herättävät kysymyksiä.

Seuraavalla sivulla on laatimani suostumuslomake.

Annan suostumukseni kvalitatiiviseen tutkimushaastatteluun edellä mainitusta aiheesta opinnäytetyötäni varten ja haastattelusta saadun tiedon analysointiin. Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen ja siitä saadun nauhoitteen väliaikaiseen säilyttämiseen.

Allekirjoitus ja nimenselvennös

Päivämäärä ja paikka

LIITE 2: TUTKIMUKSEN HAASTATTELUVAIHEESSA KÄYTYT KYSYMYKSET

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkitys paikkakunnalla:

- Miten koet paikkakunnan tilanteen sosiaalialan näkökulmasta?
- Mitä kohtaamispaikkatoiminta tuo lisää kunnan palveluihin?
- Teettekö yhteistyötä kunnan alueen yksityisen – tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa?

Asiakasprofiili yleisellä tasolla

- Kuinka monta asiakasta keskimäärin kohtaat kohtaamispaikan aukiolo-päivänä?
- Mihin apuun asiakkaat usein pyytävät palveluohjausta?

Työn merkityksellisyys ja vaikuttavuus ammattilaisen näkökulmasta

- Katsotko pystyväsi työssäsi vaikuttamaan tarpeeksi hyvin asiakkaiden huolien ratkaisemiseen?
- Miten koet oman työsi merkityksellisyyden?
- Miten asiakkaan osallisuus korostuu päivittäisessä työssäsi?
- Miten pyrit osallistamaan asiakasta?

Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen tulevaisuus paikkakunnalla ja omat kehitystoiveet

- Miten kehittäisit matalan kynnyksen kohtaamispaikan toimintaa?
- Miten arvioit matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan tulevaisuutta?
- Mitä odotat alan kehittymiseltä?

LIITE 3: MERKITYSSUHDEKAAVIO

